

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΔΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 78 • ΕΥΡΩ 1,25
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008

με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ

**Αποκατάσταση δασών μαύρης πεύκης
στον Πάρνωνα**

**GreenBelt,
οικολογικός διάδρομος στην Ευρώπη**

**Επανασύσταση της λίμνης Καλλιπεύκης
και βιώσιμη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας**

**Προδιαγραφές μελετών διαχείρισης
της βόσκησης σε προστατευόμενες περιοχές**

**Το νέο Μουσείο-Κέντρο Παλαιοντολογίας
στη Μηλιά Γρεβενών**

Εκδηλώσεις «Πράσινο-Δράση 08»

**Πρακτικά τεχνικής συνάντησης
για την ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτων**

Σε αυτό το τεύχος

Η επίδειξη μιας συστηματικής προσέγγισης για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων αποκατάστασης δασών μαύρης πεύκης και η εφαρμογή της στην αποκατάσταση των δασών μαύρης πεύκης που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 στον Πάρνωνα, αποτελούν τους κύριους σκοπούς ενός νέου έργου LIFE+ (σελ. 3-4).

Ο σχεδιασμός της αειφορικής διαχείρισης των λιβαδικών οικοσυστημάτων της λεκάνης απορροής της λίμνης Καλλιπέυκης (τέως λίμνης Ασκουρίδας) και η πρόταση μέτρων βιώσιμης ανάπτυξης της κτηνοτροφίας στην περιοχή, αποτελούν καίριας σημασίας ζητήματα για την επανασύσταση της λίμνης (σελ. 5-6).

Στις προστατευόμενες περιοχές το κυριότερο πρόβλημα που σχετίζεται με την κτηνοτροφία είναι η διαχείριση της βόσκησης των αγροτικών ζώων. Οι θεσμοθετημένες προδιαγραφές για την εκπόνηση των μελετών διαχείρισης της βόσκησης, χρονολογούνται από το 1977. Νέες προδιαγραφές προτάθηκαν από το Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας της Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του ΑΠΘ σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και με τη στήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ (σελ. 6-7).

Οι μεγαλύτεροι χαυλιόδοντες προϊστορικού ζώου (του προβοσκιδωτού μαστόδοντα *Mammut borsoni*) στον κόσμο, μήκους 5,2 μέτρων και πληθώρα εξίσου σημαντικών παλαιοντολογικών ευρημάτων που βρέθηκαν στη Μηλιά Γρεβενών, εμπνέουν και κινητοποιούν την τοπική κοινωνία και τους ειδικούς επιστήμονες για τη δημιουργία ενός νέου, σύγχρονου και πολυδύναμου Μουσείου-Κέντρου Παλαιοντολογίας (σελ. 8-9).

Συνάντηση του βαλκανικού τμήματος της πρωτοβουλίας της πρωτοβουλίας GreenBelt, που αναλήφθηκε από τη Διεθνή Ένωση Προστασίας της Φύσης (IUCN), πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβρη στη Βουλγαρία (σελ. 10-14).

Για πρώτη φορά, περισσότεροι από 80 σύγχρονοι Έλληνες εικαστικοί συμμετέχουν στην ομαδική έκθεση που αποτελεί τον κεντρικό κορμό των εκδηλώσεων «Περιβάλλον-Δράση 08», που διοργανώνει το ΥΠΕΧΩΔΕ, στη Βίλα Καζούλη. Με όχημα την Τέχνη καλούμαστε ως πολίτες να ευαισθητοποιηθούμε, να συμφιλιωθούμε με την έννοια της ατομικής μας ευθύνης, να γίνουμε συμμετοχικοί στη διαρκή προσπάθεια για την προστασία του φυσικού πλούτου της χώρας. (σελ. 15).

Κυκλοφόρησαν τα πρακτικά της τεχνικής συνάντησης που διοργάνωσε το ΕΚΒΥ για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων (σελ. 16).

Αποκατάσταση δασών μαύρης πεύκης στον Πάρνωνα

Στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού μέσου LIFE+, το ΕΚΒΥ, η Περιφέρεια Πελοποννήσου και ο Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγρότοπου Μουστού, με την έναρξη του νέου έτους, ξεκινούν την υλοποίηση του έργου με τίτλο «Αποκατάσταση καμένων δασών στον Πάρνωνα-GR2520006 (Δράσεις επίδειξης)». Η διάρκεια του έργου είναι 4 έτη. Συγχρηματοδοτείται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Γενικός σκοπός του έργου είναι η βελτίωση των δυνατοτήτων αποκατάστασης των δασών μαύρης πεύκης, με περιοχή εφαρμογής εκτάσεις που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 στον Πάρνωνα. Ειδικότερα, το έργο αποσκοπεί: α) στην επίδειξη μιας συστηματικής προσέγγισης για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων αποκατάστασης δασών μαύρης πεύκης, β) στην αποκατάσταση τουλάχιστον 2.000 στρ. δασών μαύρης πεύκης του τύπου οικοτόπου «(Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα» με κωδικό 9530 που επλήγησαν από την πυρκαγιά του 2007, και γ) στην προώθηση ευρύτερης εφαρμογής της συστηματικής προσέγγισης στο σύνολο των εκτάσεων που επλήγησαν από πυρκαγιές.

Συνοπτικά οι δράσεις του έργου είναι οι ακόλουθες:

- Αποτίμηση των συνεπειών των πυρκαγιών στην περιοχή «Όρος Πάρνωνας (και περιοχή Μαλεβής)» με κωδικό GR2520006.
- Ανάπτυξη και επίδειξη συστηματικής προσέγγισης για τη λήψη αποφάσεων για την αποκατάσταση δασών μαύρης πεύκης.
- Μελέτη εφαρμογής αποκατάστασης.
- Εγκατάσταση συστήματος παρακολούθησης.
- Εφαρμογή των μέτρων αποκατάστασης.

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Π. Κακούρος

- Δράσεις πληροφόρησης και ενημέρωσης.

Η αποτίμηση των συνεπειών των πυρκαγιών στην περιοχή του Πάρνωνα θα βασισθεί σε λεπτομερή αποτύπωση και χαρτογράφηση των καμένων εκτάσεων με τη χρήση της τηλεπισκόπησης, γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών και εργασίας πεδίου. Σκοπός της είναι να αξιολογήσει τις επιπτώσεις σε επίπεδο τύπου οικοτόπου (δάση μαύρης πεύκης), σε επίπεδο περιοχής (Πάρνωνας), συνόλου Τόπων Κοινοτικής Σημασίας και συνόλου εξάπλωσης των δασών μαύρης πεύκης στην Ελλάδα. Παραδοτέο της δράσης θα είναι η έκθεση αποτίμησης των συνεπειών των πυρκαγιών στην περιοχή «Όρος Πάρνωνας (και περιοχή Μαλεβής)».

Η δράση επίδειξης μιας συστηματικής προσέγγισης για τη λήψη αποφάσεων για την αποκατάσταση δασών μαύρης πεύκης, αποσκοπεί στο να επιταχύνεται ο καθορισμός προτεραιοτήτων για την αποκατάσταση των εκτάσεων που έχουν πληγεί. Η δράση αυτή θα βοηθήσει στο να αντιμετωπισθούν καλύτερα τα προβλήματα στενότητας χρόνου, οικονομικών πόρων και φυτευτικού υλικού για την αποκατάσταση των δασών μαύρης πεύκης. Στο πλαίσιο αυτό, ως πρώτο βήμα θα καθορισθούν συγκεκριμένα κριτήρια για την εφαρμογή της προσέγγισης (π.χ. δυνατότητες φυσικής αναγέννησης),

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Π. Κακούρος

κατόπιν οι επιμέρους περιοχές θα ιεραρχηθούν ως προς την καταλληλότητά τους με βάση τα συγκεκριμένα αυτά κριτήρια, θα ληφθούν υπόψη επιπρόσθετοι παράγοντες (π.χ. προσβασιμότητα) και θα επιλεγούν οι κατάλληλες μέθοδοι αποκατάστασης. Οι μέθοδοι αποκατάστασης που μπορούν να εφαρμοσθούν στην Ελλάδα είναι η υποστήριξη της φυσικής αναγέννησης και ο συνδυασμός φυτεύσεων και σποράς. Στις περιπτώσεις δασών μαύρης πεύκης που έχουν πληγεί από εκτεταμένες επικόρυφες πυρκαγιές ή έχουν καεί επανειλημμένα έχει αποδειχθεί ότι χρειάζεται τεχνητή αποκατάσταση κυρίως με φυτεύσεις. Ο συνδυασμός των τεχνικών αυτών θα πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένος ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση του τύπου οικοτόπου και η βιοποικιλότητα γενικότερα. Μέσω της δράσης θα παραχθεί οδηγός εφαρμογής της συστηματικής προσέγγισης για την αποκατάσταση δασών μαύρης πεύκης ο οποίος θα περιλαμβάνει:

- περιγραφή των πληροφοριών που πρέπει να είναι διαθέσιμες πριν την πυρκαγιά,
- περιγραφή των πληροφοριών που πρέπει να συλλεχθούν μετά την πυρκαγιά και
- οδηγίες για τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν και για τις μεθόδους που θα πρέπει να εφαρμοσθούν για τη λήψη των αποφάσεων για τα ενδεδειγμένα μέτρα αποκατάστασης.

Σε εφαρμογή της μεθόδου αυτής θα διατυπωθεί και η πρόταση προτεραιοτήτων για την αποκατάσταση των συστάδων και τμημάτων που θα αποκατασταθούν στο πλαίσιο του έργου LIFE+ στον Πάρνωνα και ο ενδεδειγμένος συνδυασμός μεθόδων αποκατάστασής τους.

Η μελέτη εφαρμογής είναι η απαραίτητη τεχνική μελέτη με βάση την οποία θα υλοποιηθούν, από το Δασαρχείο Σπάρτης, τα μέτρα αποκατάστασης που θα υποδειχθούν. Η μελέτη εφαρμογής θα περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα τεχνικά και οικονομικά στοιχεία για την ομαλή και έγκαιρη υλοποίηση των εργασιών αποκατάστασης που είναι απαραίτητα σε κάθε

προσπάθεια αποκατάστασης δασικών οικοσυστημάτων. Οι δράσεις αποκατάστασης θα λάβουν χώρα σε συνολική έκταση περίπου 2.000 στρεμμάτων.

Σημαντική δράση του έργου θα είναι η εγκατάσταση συστήματος παρακολούθησης που θα βασισθεί σε ένα δίκτυο μόνιμων επιφανειών. Από αυτές θα συλλέγονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα δεδομένα βλάστησης και εδάφους σύμφωνα με προδιαγραφές που θα συνταχθούν. Εκτιμάται ότι θα χρειασθεί η εγκατάσταση 15 έως 25 επιφανειών έκτασης 2,5 στρεμμάτων. Το σύστημα παρακολούθησης θα επιδιωχθεί ιδιαίτερα να είναι συμβατό και με την παρακολούθηση των δασικών οικοσυστημάτων γενικότερα που προσπαθεί να οργανώσει η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος. Με τον τρόπο αυτό εκτός από την παρακολούθηση της εξέλιξης της αποκατάστασης θα μπορούν μελλοντικά να παρακολουθούνται και άλλες παράμετροι όπως η προσαύξηση των συστάδων κ.λπ.

Οι δράσεις πληροφόρησης και διάχυσης των αποτελεσμάτων του έργου περιλαμβάνουν την ανάπτυξη ιστοσελίδας, τη διοργάνωση διεθνούς συνάντησης εργασίας για την ανασκόπηση των μεταπυρικών επεμβάσεων σε δάση μαύρης πεύκης, την έκδοση οδηγού εφαρμογής μιας συστηματικής προσέγγισης για την αποκατάσταση δασών μαύρης πεύκης και διακίνησή του στις αρχές που έχουν αρμοδιότητα σε θέματα αποκατάστασης δασών, την παρουσίαση του έργου σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και την έκδοση τρίπτυχου εντύπου παρουσίασης του έργου. Εκτός από την ιστοσελίδα, η πρόοδος και τα επιτεύγματα του έργου θα δημοσιοποιούνται τακτικά στα τοπικά και εθνικά ΜΜΕ και στο περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί επίσης στη συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές για την προώθηση της συστηματικής προσέγγισης που εφαρμόζεται στο παρόν έργο κατά την υλοποίηση δράσεων αποκατάστασης δασών μαύρης πεύκης σε άλλες περιοχές.

Πέτρος Κακούρος

Επανάσταση της λίμνης Καλλιπεύκης και βιώσιμη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας

Παραδοσιακή κτηνοτροφική καλύβα στην Καλλιπεύκη, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Π. Κακούρος

Η αποκατάσταση υγροτόπων είναι μια ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία που βασίζεται στην προσεκτική προετοιμασία σε ό,τι αφορά τα οικολογικά, τεχνικά θέματα αλλά και στο πεδίο της τοπικής οικονομίας, των χρήσεων γης και των αλλαγών που αναμένονται στις τοπικές κοινωνίες. Για τον σκοπό αυτό, στην πορεία για την αναδημιουργία της λίμνης Καλλιπεύκης (βλ. ΑΜΦΙΒΙΟΝ τ. 64), η Περιφέρεια Θεσσαλίας έκρινε σκόπιμη την εκπόνηση σειράς μελετών που έχουν ως σκοπό να περιγράψουν και να αξιολογήσουν τις αναμενόμενες αλλαγές στο φυσικό και κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον της περιοχής. Η αναγκαιότητά τους αναγνωρίστηκε στο πλαίσιο της Β' Φάσης του έργου «Μελέτη σκοπιμότητας για την επανάσταση της λίμνης Καλλιπεύκης (Ασκουρίδας) του Δήμου Γόννων» που εκπονήθηκε το 2006 από το ΕΚΒΥ.

Μεταξύ των θεμάτων για τα οποία είχε εντοπισθεί η ανάγκη ειδικότερων μελετών (αγροτικής ανάπτυξης, οικοτουρισμού, τεχνικών μελετών έργων αποκατάστασης, κ.λπ.), ήταν και η διαχείριση των βοσκόμενων εκτάσεων μετά την αποκατάσταση της λίμνης και γενικότερα η βιώσιμη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Το καλοκαίρι του 2008, το ΕΚΒΥ, σε συνεργασία με το Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ξεκίνησε την εκπόνηση της μελέτης «Βιώσιμη ανάπτυξης της κτηνοτροφίας με τη δημιουργία της λίμνης Καλλιπεύκης» με σκοπό τον σχεδιασμό της αειφορικής διαχείρισης των λιβαδικών οικοσυστημάτων της περιοχής της λεκάνης απορροής τής λίμνης Καλλιπεύκης και την πρόταση μέτρων βιώσιμης ανάπτυξης της κτηνοτροφίας στην περιοχή.

Ειδικότεροι σκοποί της μελέτης είναι:

- Η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των λιβαδικών οικοσυστημάτων και των εξελίξεων σε αυτά μετά την αναδημιουργία της λίμνης.
- Η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης των λιβαδικών οικοσυστημάτων και των εξελίξεων μετά την αναδημιουργία της λίμνης.
- Ο καθορισμός των ειδικών σκοπών διαχείρισης των λιβαδικών οικοσυστημάτων και περιγραφή των αναγκαίων μέτρων για την επίτευξή τους.
- Η διατύπωση μέτρων βιώσιμης ανάπτυξης της κτηνοτροφίας στην περιοχή μετά την αναδημιουργία της λίμνης.

Σήμερα, η μελέτη βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσης και των διαβουλεύσεων με την τοπική κοινωνία, ειδικότερα δε τους κτηνοτρόφους, και με τις αρμόδιες υπηρεσίες σχετικά με τα προτεινόμενα μέτρα.

Η κτηνοτροφία σήμερα στην Καλλιπεύκη

Η κτηνοτροφία αποτελεί για τους κατοίκους της Καλλιπεύκης, αλλά και για τους κτηνοτρόφους κοντινών περιοχών, σημαντική οικονομική δραστηριότητα που απασχολεί ένα σχετικά μεγάλο αριθμό ατόμων, πολλοί εκ των οποίων είναι νέοι, κάτι όχι πολύ σύνηθες. Επίσης, η κτηνοτροφία συνδέεται και με τη χρήση των γεωργικών εκτάσεων καθώς μεγάλο μέρος από αυτές καλλιεργείται για την παραγωγή ζωοτροφών. Οι επιπτώσεις της κτηνοτροφίας στο φυσικό περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους είναι περιορισμένη, καθώς μεγάλο μέρος των αναγκών των ζώων καλύπτεται από τις ζωοτροφές που παράγονται τοπικά.

Στην περιοχή μελέτης βόσκουν κυρίως πρόβατα και δευτερευόντως βοοειδή και αίγες. Πρόκειται για ζώα ελεύθερης βοσκής, η διατροφή των οποίων εξαρτάται και από τους βοσκότοπους της περιοχής. Συνολικά στο Δημοτικό Διαμέρισμα Καλλιπεύκης βόσκουν 2.550 πρόβατα, 35 αίγες και 226 αγελάδες. Εκτός από αυτά, 5.373 πρόβατα και 137 αγελάδες διαχειμάζουν στην πεδινή περιοχή των Γόννων και του Αμπελώνα, χρησιμοποιώντας την περιοχή μελέτης από τις αρχές Μαΐου έως τα τέλη Οκτωβρίου, ανάλογα πάντα με τις επικρατούσες καιρικές συνθήκες.

Η βόσκηση ασκείται χωρίς σχέδιο διαχείρισης των λιβαδιών με βάση μια άτυπη διανομή του χώρου μεταξύ των κτηνοτρόφων της Καλλιπεύκης. Η υπερβόσκηση είναι περιορισμένη, αντίθετα εντοπίζεται μείωση της βόσκησης των θαμνωδών ειδών λόγω του μικρού αριθμού των αιγών, κάτι που οδηγεί σε αύξηση της πυκνότητάς τους και διευκόλυνση της αναδημιουργίας του δάσους ελάτης. Οι τεχνικές υποδομές θεωρούνται γενικά ικανοποιητικές.

Η κτηνοτροφία μετά την αναδημιουργία της λίμνης

Μετά την αναδημιουργία της λίμνης αναμένεται μια νέα πραγματικότητα για την κτηνοτροφία με θετικές και αρνητικές εξελίξεις. Η κύρια θετική εξέλιξη αφορά τη δημιουργία υγρολίβαδων σε έκταση περίπου 700 στρεμμάτων. Τα υγρολίβαδα, είναι υψηλής παραγωγικότητας για την κτηνοτροφία και η διαχείριση μέσω της βόσκησης μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της αξίας τους για την ορνιθοπανίδα. Αυτό δημιουργεί προοπτικές για νέες εκδοχές της άσκησης της κτηνοτροφίας, ως μέσου διαχείρισης της φύσης. Η κύρια δυσμενής εξέλιξη για την κτηνοτροφία είναι ότι με την αναδημιουργία της λίμνης χάνεται μεγάλο μέρος των εκτάσεων που χρησιμοποιούνται σήμερα για την παραγωγή ζωοτροφών. Μερική αναπλήρωση των ζωοτροφών αναμένεται από τη βοσκήσιμη ύλη των υγρολίβαδων και τη χρήση εγκαταλειμμένων αγρών, οι οποίοι μετά την αναδημιουργία της λίμνης θα έχουν τη δυνατότητα άρδευσης. Ταυτοχρόνως, με τα έργα αυτά θα υλοποιηθούν και έργα βελτίωσης των τεχνικών υποδομών που χρησιμοποιούνται στην κτηνοτροφία. Ωστόσο, το πρόβλημα δεν έχει αντιμετωπισθεί πλήρως και αναζητούνται πρόσθετες λύσεις.

Η κτηνοτροφία μπορεί επίσης να ωφεληθεί με την προώθηση πιστοποιήσεων ποιότητας των προϊόντων της που μπορούν να διατίθενται στην τοπική αγορά που αναμένεται να δημιουργηθεί με την ανάπτυξη του τουρισμού.

Η οριστικοποίηση των ενδεδειγμένων λύσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στην Καλλιπεύκη αναμένεται έως τις αρχές της άνοιξης του 2009.

Πέτρος Κακούρος

Προδιαγραφές μελετών διαχείρισης της βόσκησης σε προστατευόμενες περιοχές

Η κτηνοτροφία αποτελεί μια από τις κυριότερες χρήσεις γης στις προστατευόμενες περιοχές τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα τόσο εκτός όσο και εντός προστατευόμενων περιοχών ασκείται χωρίς σχεδιασμό, «παραδοσιακά» όπως συχνά αναφέρεται, και συχνά συμβάλλει στην υποβάθμιση της κατάστασης διατήρησης προστατευόμενων, σπάνιων και απειλούμενων ειδών ή τύπων οικοτόπων. Από την άλλη πλευρά, η ορθολογικά ασκούμενη κτηνοτροφία μπορεί να συμβάλλει στη διατήρηση προστατευόμενων, σπάνιων και απειλούμενων ειδών, όπως είναι οι γύπες ή τύπων οικοτόπων, όπως π.χ. στην περίπτωση των υγρολίβαδων της Πρέσπας.

Παράλληλα, η κτηνοτροφία αποτελεί μια από τις κυριότερες οικονομικές δραστηριότητες στην ύπαιθρο η οποία είναι σκόπιμο να συνεχισθεί προκειμένου να διατηρηθούν βιώσιμες αγροτικές κοινότητες, ιδιαίτερα στον ορεινό χώρο. Αυτό μπορεί να εξασφαλισθεί μόνο αν σταδιακά και βασιζόμενη στην εμπειρία των παλιών κτηνοτρόφων οργανωθεί καλύτερα και ασκείται κατά τρόπο που να διασφαλίζει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Στις προστατευόμενες περιοχές το κυριότερο πρόβλημα που σχετίζεται με την κτηνοτροφία είναι η διαχείριση της

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Μ. Κατσικώρη

βόσκησης των αγροτικών ζώων. Αυτή πρέπει να γίνεται μέσω ειδικών μελετών διαχείρισης που αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο των σχεδίων διαχείρισης ή εκπονούνται σε εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης για την επίτευξη των ειδικών σκοπών που έχουν επιλεγεί από αυτά.

Οι θεσμοθετημένες προδιαγραφές που υπάρχουν χρονολογούνται από το 1977 και με αυτές εκπονούνται μελέτες διαχείρισης βόσκησης σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα χωρίς να υπάρχει σχέδιο διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής και ειδικοί σκοποί διαχείρισης των λιβαδικών οικοσυστημάτων. Οι προδιαγραφές αυτές εστιάζουν μόνο σε θέματα παραγωγής βοσκήσιμης ύλης και υποδομών και δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της ολοκληρωμένης διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας της Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, στο πλαίσιο του προγράμματος «Προστασία Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη» του ΥΠΕΧΩΔΕ εξέδωσαν τις «Προδιαγραφές Μελετών Διαχείρισης της Βόσκησης σε Προστατευόμενες Περιοχές».

Οι νέες προδιαγραφές ακολούθησαν στη βασική τους δομή τις παλιές γιατί αυτή κρίθηκε ικανοποιητική και για τις σύγχρονες ανάγκες και για να διευκολυνθεί η αποδοχή και εφαρμογή τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Είναι απλές και εύκολες στην εφαρμογή, μπορούν να προσαρμοσθούν στον διατιθέσιμο προϋπολογισμό και απαιτούν σχετικά μικρό χρονικό διάστημα εκπόνησης, ανάλογα βέβαια με την εποχή του έτους που ξεκινά η εκπόνησή τους, το μέγεθος της περιοχής και τον αριθμό και τις ιδιαιτερότητες των ειδών και των τύπων οικοτόπων στα οποία επιδρά η βόσκηση αγροτικών ζώων.

Οι νέες προδιαγραφές αποτελούν προς το παρόν μια πρόταση, βασίζονται ωστόσο σε εκτεταμένες συζητήσεις και

ανταλλαγές απόψεων με ειδικούς επιστήμονες και στελέχη της διοίκησης που εργάζονται στην ύπαιθρο. Αυτό καθιστά σκόπιμη την υιοθέτησή τους ως επίσημων προδιαγραφών για τις ειδικές μελέτες διαχείρισης της βόσκησης σε προστατευόμενες περιοχές και μια καλή βάση για την αναμόρφωση των προδιαγραφών των λιβαδοπονικών μελετών γενικότερα. Ας μην ξεχνάμε ότι η σύγχρονη διαχείριση των λιβαδικών οικοσυστημάτων απαιτεί όχι μόνο τη διασφάλιση της παραγωγικότητάς τους αλλά και τη συμβολή της στη διατήρηση της φύσης.

Η σύνταξη των προδιαγραφών έγινε από τους Γιάννη Τσουγκράκη, Βασίλη Παπαναστάση και Γιώργο Υφαντή. Πλήρες ηλεκτρονικό αντίγραφο μπορεί να αποκτηθεί από τους δικτυακούς τόπους της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας <http://www.ornithologiki.gr> και της Ελληνικής Λιβαδοπονικής Εταιρείας: <http://www.elet.gr>

Πέτρος Κακούρος

Σύγχρονος στάβλος στην Καλλιπεύκη. Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Π. Κακούρος

Το νέο Μουσείο-Κέντρο Παλαιοντολογίας στη Μηλιά Γρεβενών

Ομοίωμα του προϊστορικού προβοσκιδωτού μαστόδοντα, Φωτ. Ευαγγελία Τσουκαλά

Η περιοχή των Γρεβενών αποτελεί ένα ανεκτίμητο, φυσικό «αρχείο πληροφοριών» για το απώτερο παρελθόν, καθώς παρουσιάζει τεράστιο γεωλογικό και παλαιοντολογικό ενδιαφέρον. Οι συστηματικές παλαιοντολογικές ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν από το Τμήμα Γεωλογίας του ΑΠΘ, με την επιστημονική ευθύνη της Αν. Καθηγήτριας κ. Ευαγγελίας Τσουκαλά, έφεραν στο φως απολιθώματα ζώων και προβοσκιδωτών, τα οποία παρέχουν εξαιρετικά σημαντικές πληροφορίες για το γεωλογικό παρελθόν της περιοχής.

Τα πρώτα απολιθωμένα οστά εντοπίστηκαν το 1990, στη θέση «Αμπέλια», στις βόρειες παρυφές της πόλης των Γρεβενών, δίνοντας αφορμή για τη διεξαγωγή εκτεταμένης παλαιοντολογικής έρευνας στην περιοχή. Η συστηματική ανασκαφική έρευνα που ακολούθησε (1992-1995), αποκάλυψε τμήμα σκελετού ενός ελέφαντα που έζησε στην περιοχή πριν από 200.000 έτη.

Το 1996, η παλαιοντολογική έρευνα μεταφέρθηκε στην περιοχή της Μηλιάς, μετά την τυχαία εύρεση απολιθωμάτων βοοειδούς, αλόγου και ρινόκερου, μέσα σε άμμους που αποτέθηκαν από τον Αλιάκμονα, τα οποία και υπέδειξαν τη σπουδαιότητα της περιοχής. Η ανασκαφική έρευνα στην περιοχή έφερε στο φως ένα από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα που αφορούν στην Παλαιοντολογία, τόσο στην Ελλάδα,

όσο και παγκόσμια. Πρόκειται για τον ημιτελή σκελετό ενός προϊστορικού προβοσκιδωτού μαστόδοντα, του *Mammuth borsoni*. Οι εντυπωσιακού μεγέθους χαυλιόδοντές του (μήκους 4,39 μέτρων) είναι οι μεγαλύτεροι του συγκεκριμένου είδους που βρέθηκαν στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και πιθανόν στον κόσμο. Η συνέχιση της έρευνας έφερε στο φως την κάτω γνάθο του ζώου, από τις πληρέστερες του είδους στην Ευρώπη, καθώς και οστά από τον υπόλοιπο σκελετό του.

Από το 2000 μέχρι σήμερα η ανασκαφική έρευνα συνεχίζεται στην ευρύτερη περιοχή της Μηλιάς και έχει οδηγήσει στον εντοπισμό νέων θέσεων και πληθώρας απολιθωμάτων με αξιολογότερα ευρήματα προβοσκιδωτών. Κατά την έρευνα που διεξήχθη το 2002 εντοπίστηκαν ένας δεύτερος βραχίονας, καθώς και μία λεκάνη, που πιθανότατα να ανήκε στο ίδιο ζώο, ένα θηλυκό μαστόδοντα. Το 2003 εντοπίστηκε δεύτερη σιαγόνα μαστόδοντα, ενώ το 2004 και το 2005 αναφέρεται ενδεικτικά ότι ήρθαν στο φως ο μηρός ενός γιγαντιαίου μαστόδοντα μήκους 1,5 μέτρου, ο μεγάλος πριονωτός κυνόδοντας ενός αιλουροειδούς, του μαχαιρόδοντα, καθώς και ένα δόντι προερχόμενο από το είδος του μαστόδοντα *Anancus* sp., όλα ηλικίας τριών εκατομμυρίων ετών περίπου.

Το 2007, τα λείψανα ενός ακόμα απολιθωμένου ζώου επιβεβαίωσαν τη σπουδαιότητα της περιοχής της Μηλιάς. Έξω από

τον οικισμό, αποκαλύφθηκαν τα λείψανα ενός προβοσκιδωτού μαστόδοντα, του *Mammuth borsoni*. **Οι χαυλιόδοντες του ζώου, μήκους 5,2 μέτρων, αποτελούν τους μεγαλύτερους που έχουν βρεθεί στον κόσμο.**

Μέσα από την πληθώρα και τη σπουδαιότητα των απολιθωμάτων, η ανασκαφική έρευνα των τελευταίων 17 ετών στην περιοχή των Γρεβενών παρέχει συνεχώς νέα στοιχεία για το γεωλογικό παρελθόν της. Η μελέτη των ευρημάτων εμπλουτίζει τις γνώσεις για το παλαιοπεριβάλλον του ελλαδικού χώρου, αλλά και για την εξέλιξη ειδών όπως τα προβοσκιδωτά, δίνοντας νέα διάσταση στη σύνθετη εικόνα της φυσικής Ιστορίας τόσο της περιοχής, όσο και της ΝΑ Ευρώπης.

Σήμερα, τα παλαιοντολογικά ευρήματα της περιοχής φιλοξενούνται σε ένα μικρό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας που λειτουργεί στον οικισμό Μηλιά του Δήμου Ηρακλεωτών, το οποίο θεσμοθετήθηκε τον Ιούλιο του 2003 ως αυτόνομο ΝΠΔΔ. Οι χώροι του ωστόσο δεν πληρούν τις απαιτήσεις ενός σύγχρονου εκθεσιακού χώρου.

Όλα τα ανωτέρω επιβάλλουν την προστασία, προβολή, αξιοποίηση και ανάδειξη του μοναδικού φυσικού πλούτου της περιοχής, μέσω της δημιουργίας μιας άρτια οργανωμένης και πολυδύναμης υποδομής, που θα αποτελέσει τον πυρήνα

διάδοσης της γνώσης και θα καταστήσει μετόχους σε αυτή συνειδητοποιημένους και ενεργούς πολίτες του κόσμου.

Με στόχο τη διαφύλαξη, ανάδειξη και αξιοποίηση της παλαιοντολογικής συλλογής της περιοχής, την προώθηση της έρευνας και της επιστήμης, την ικανοποιητική μεταφορά της γνώσης στο ευρύ κοινό, αλλά και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, μέσω της προσέλκυσης επισκεπτών, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Γρεβενών, ο Δήμος Ηρακλεωτών και το ΜΓΦΙ-ΕΚΒΥ, σε συνεργασία με την Αναπτυξιακή Εταιρεία Γρεβενών, υλοποιούν τις απαραίτητες μελέτες για τον σχεδιασμό και την οργάνωση ενός νέου, σύγχρονου και πολυδύναμου Μουσείου-Κέντρου Παλαιοντολογίας. Οι μελέτες ενδεικτικά αφορούν στο κτηριολογικό πρόγραμμα του Μουσείου, στην επιστημονική τεκμηρίωση των εκθεμάτων, στη μουσειολογική μελέτη του εκθεσιακού χώρου, και στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του κτηρίου. Αναμένεται να ολοκληρωθούν το καλοκαίρι του 2009. Το νέο Μουσείο-Κέντρο Παλαιοντολογίας προβλέπεται να κατασκευασθεί σε οικόπεδο του Δήμου Ηρακλεωτών, το οποίο βρίσκεται στον οικισμό της Μηλιάς και σε άμεση γειτνίαση με τον χώρο διεξαγωγής της ανασκαφικής έρευνας.

Μαρία Κατσακιώρη

Ένας οικολογικός διάδρομος στην Ευρώπη

Η πρωτοβουλία GreenBelt (Πράσινη Ζώνη) αναλήφθηκε από τη Διεθνή Ένωση Προστασίας της Φύσης (IUCN) με σκοπό τη δημιουργία ενός οικολογικού διαδρόμου-δικτύου που να διατρέχει μερικά ιδιαίτερης αξίας οικοσυστήματα και τοπία στην Ευρώπη από τον βορρά (Θάλασσα Μπάρεντς) έως τον νότο (βόρεια ελληνικά σύνορα - Μαύρη Θάλασσα), ακολουθώντας το ίχνος του «Σιδηρού Παραπετάσματος» το οποίο έως το 1989 χώριζε πολιτικά την Ευρώπη. Ονομάστηκε έτσι από τη διαπίστωση ότι κατά μήκος αυτής της γραμμής τα φυσικά οικοσυστήματα καλύπτουν εντυπωσιακά μεγαλύτερο ποσοστό της γης σε σχέση με τις περιβάλλουσες περιοχές και τα ποσοστά που εμφανίζουν τα κράτη που βρίσκονται εκατέρωθέν της.

Nature conservation and sustainable development – going beyond borders

„To create the backbone of an ecological network, running from the Barents Sea to the Black Sea, that is a global symbol for transboundary cooperation in nature conservation and sustainable development“

the european greenbelt initiative
www.europeangreenbelt.org

IUCN
The World Conservation Union

In 2004, the IUCN Regional Office for Europe launched the European Green Belt, together with many major European institutions, and established a European Secretariat based in the Fertő-Hanság National Park in Hungary.

Borders separate. Nature unites!

The former Iron Curtain, running from the Barents Sea to the Bosphorus, divided Europe for almost 40 years and created a „forbidden zone“ where no activity was allowed.

Elsewhere landscapes were being shaped and modified by intensive agricultural and industrial development processes, but habitats within these border areas remained secluded for decades. Today the border regions are famous for their rich biodiversity and undisturbed natural heritage.

The organizational structure

Spanning 23 countries. Projects from the local to the pan-European level.

3 sections:

- Fennoscandia and the Baltic States
- Central Europe
- South Eastern Europe

Regional Coordinators in each section.
National Focal Points.
NGOs contributing on the local level.
Multi-year Programme of Work.

The European Green Belt is financially supported by:

BUND, DBU, Norad, Ministry of Agriculture, Nature and Food quality

φωτ. Αρχείο EKBV/Maria Katsakiori

Η πρωτοβουλία ιδρύθηκε το 2003 και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά επίσημα σε συνάντηση που έγινε το 2004 για τον σκοπό αυτό στο εθνικό πάρκο Fertő - Hanság της Ουγγαρίας. Το όραμα που διατυπώθηκε στη συνάντηση αυτή ήταν να συμβολίσει τη θέληση για μεταμόρφωση ενός συμβόλου διαίρεσης σε μια ζώνη πρότυπο για το μέλλον της διατήρησης της φύσης στην Ευρώπη που δεν μπορεί παρά να ενσωματώνει τη διασυνοριακή συνεργασία. Ένα από τα κύρια θέματα που η πρωτοβουλία GreenBelt προωθεί είναι η εναρμόνιση των σκοπών και των πρακτικών διατήρησης της βιοποικιλότητας στις διασυνοριακές περιοχές από όπου διέρχεται, μέσω της δικτύωσης των υπεύθυνων οργανισμών για τη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών όπως είναι τα εθνικά πάρκα, τα αποθέματα βιόσφαιρας αλλά και περιοχών που θα έπρεπε να προστατευθούν στο μέλλον. Ενδιαφέρεται επίσης ιδιαίτερα για την προώθηση της αειφορικής ανάπτυξης των περιοχών από όπου διέρχεται καθώς πολλές από αυτές παρουσιάζουν έντονη αναπτυξιακή υστέρηση, ακόμα και σε βασικές υποδομές.

Η πρωτοβουλία αναπτύσσεται σε θεμελιώδη βάση υπό την αιγίδα της IUCN και θεωρεί ότι κρίσιμο ρόλο στην επίτευξη των σκοπών της θα παίξουν οι τοπικές κοινωνίες, οι οποίες μπορούν να αποκομίσουν πολλά οφέλη σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο από αυτήν. Το συντονιστικό της γραφείο βρίσκεται στο Sarród της Ουγγαρίας. Σε όλες τις χώρες από όπου διέρχεται ο διάδρομος έχουν ορισθεί εστιακά σημεία για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας των ενδιαφερόμενων κάθε χώρας με την πρωτοβουλία.

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/ΕΥΧΩριμον

Ο οικολογικός διάδρομος GreenBelt

Η ιδέα των οικολογικών διαδρόμων για τη σύνδεση απομονωμένων περιοχών και πληθυσμών ειδών δεν είναι νέα. Το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 είναι και αυτό μια έκφραση της διαπίστωσης ότι η διατήρηση της φύσης δεν μπορεί να γίνεται σε απομονωμένες νησίδες αλλά μέσω δικτύων περιοχών και διαδρόμων που τις συνδέουν. Μια περιοχή μπορεί να ανήκει σε διαφορετικά συμπληρωματικά δίκτυα καθώς αυτά μπορούν να υλοποιούνται όχι μόνο με βάση τις ανάγκες για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αλλά και με βάση το κοινό τους παρελθόν και τις ανάγκες ανάπτυξης κοινών προσεγγίσεων για την αειφόρο ανάπτυξη. Στον οικολογικό διάδρομο Greenbelt, όπως αυτός παρουσιάζεται στον Χάρτη 1, έχουν διακριθεί τρεις ζώνες:

- η Σκανδιναβία με τη Βαλτική Θάλασσα,
- η Κεντρική Ευρώπη και
- η Νοτιοανατολική Ευρώπη - Βαλκάνια.

Η Σκανδιναβία με τη Βαλτική Θάλασσα

Στην περιοχή απαντούν μερικά από τα ελάχιστα παλαιά ψυχρόβια δάση στα οποία βρίσκουν καταφύγιο περισσότερα από τα μισά απειλούμενα είδη αυτής της Βόρειας Ευρώπης. Η περιοχή διατηρήθηκε σε αυτή την κατάσταση κυρίως λόγω των ελάχιστων οικονομικών δραστηριοτήτων που επιτρέπονταν κατά τον «Ψυχρό Πόλεμο». Ιδιαίτερα γνωρίσματα της ζώνης αυτής είναι ότι αποτελεί το δυτικό όριο της Τάιγκας, η παρουσία όλων των υποζωνών των ψυχρόβιων δασών, οι

Χάρτης 1. Ο οικολογικός διάδρομος GreenBelt

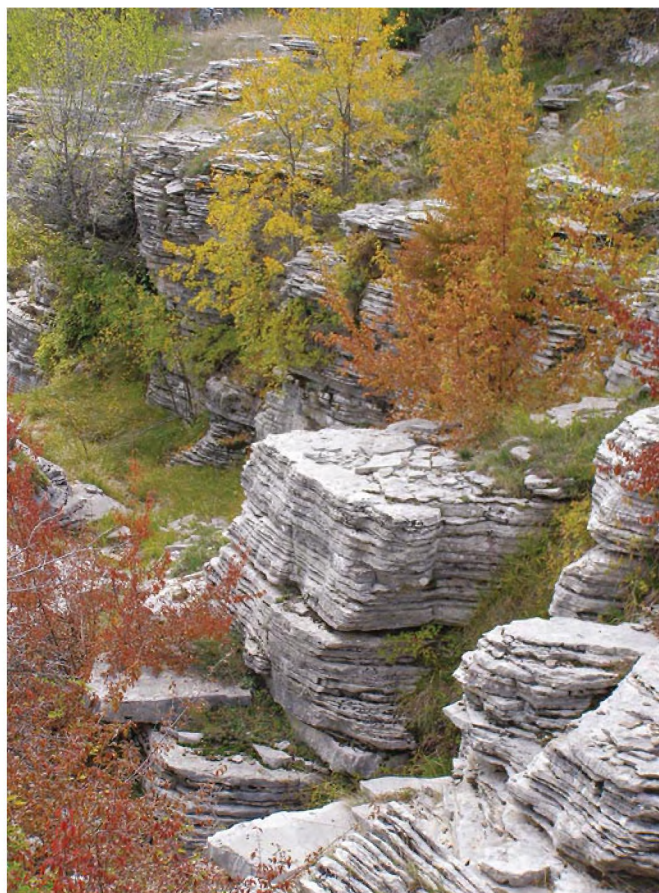
συστάδες δασικής πεύκης στο στάδιο κλίμαξ, η παράκτια ζώνη και η πληθώρα των υγρότοπων. Χαρακτηριστικά είδη που απαντούν στην περιοχή αυτή είναι ο τάρανδος (*Rangifer tarandus*), ο λύκος (*Canis lupus*), η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*) κ.ά. Σε αυτή αναπαράγονται επίσης πολλά μεταναστευτικά πουλιά ενώ μεγάλος είναι και ο αριθμός των απειλούμενων φυτών που φιλοξενεί.

Επέκταση οικισμών, εντατικοποίηση των θαλάσσιων μεταφορών, ανάπτυξη λιμανιών και υποδομών μεταφοράς υγρών καυσίμων, εντατικοποίηση του τουρισμού και κάθε λογής ανεξέλεγκτη χρήση της γης (συχνά παράνομη και εντός προστατευόμενων περιοχών) επιτείνει τους κινδύνους για τις παράκτιες περιοχές, τους υγρότοπους και τη θάλασσα. Τα δάση απειλούνται από ληστρικές υλοτομίες ακόμη και εντός προστατευόμενων περιοχών.

Η ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία της φύσης και την αειφόρο ανάπτυξη προς όφελος των τοπικών πληθυσμών είναι επιβεβλημένη για να μην χαθεί μια μοναδική σε φυσικές αξίες περιοχή της Βόρειας Ευρώπης

Η Κεντρική Ευρώπη

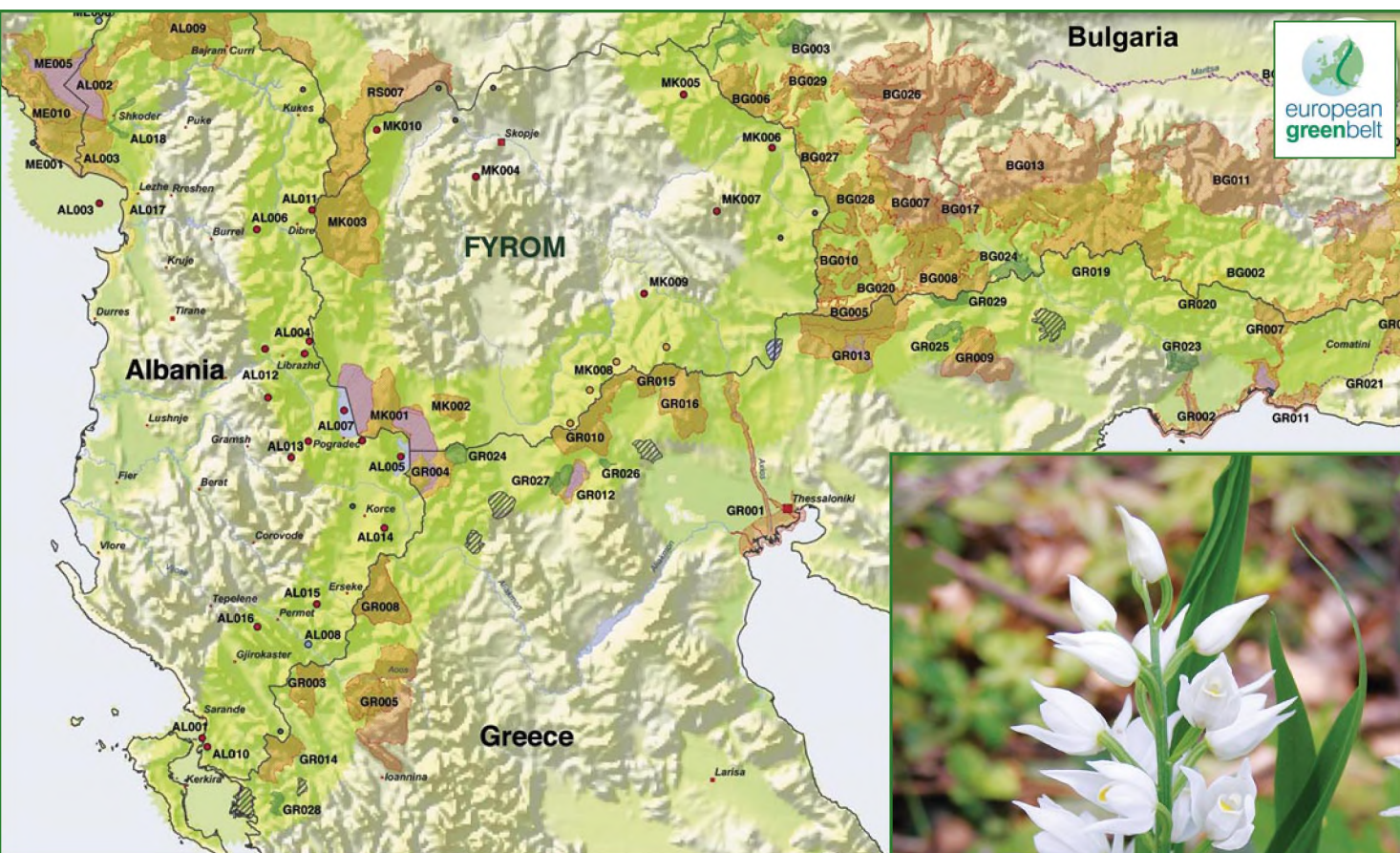
Μέσα στο εντατικά καλλιεργούμενο τοπίο της Κεντρικής Ευρώπης ο διάδρομος λειτουργεί ως το συνδετικό στοιχείο απομονωμένων ποολίβαδων, μικρών υγροτόπων και συστάδων ώριμων υψηλών δασών. Αυτός είναι και ο λόγος

για τον οποίο θεωρείται ως το τελευταίο καταφύγιο πολλών απειλούμενων ειδών. Μόνο στη νότια Γερμανία μετά το άνοιγμα της περιοχής στους πολίτες εντοπίστηκαν 130 σημαντικά είδη πουλιών στα οποία περιλαμβάνεται ο μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*) και ο λυροπετεινός (*Tetrao tetrix*), δυο είδη που απαιτούν χαμηλή όχληση και πυκνά δάση για να φωλιάσουν. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά τοπία που περιλαμβάνονται στον οικολογικό διάδρομο GreenBelt είναι αυτό του Δούναβη και των παραποτάμων του που έχει μείνει ανέγγιχτο σε ελάχιστες θέσεις που εντοπίζονται κυρίως στα σύνορα μεταξύ Αυστρίας, Σλοβενίας, Κροατίας, Ουγγαρίας και Σερβίας. Αυτές οι θέσεις αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών και απαιτούν προσεκτική διαχείριση.

Στην Κεντρική Ευρώπη οι περιοχές του διαδρόμου απειλούνται από την εντατικοποίηση της γεωργίας, την τουριστική ανάπτυξη και την ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας υποδομών μεταφορών και ενέργειας. Στη γεωργία εντοπίζεται αύξηση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων, αναδασμοί που εξαφανίζουν φυτοφράκτες και άλλα στοιχεία της φυσικής βλάστησης από το αγροτικό τοπίο και εντατικοποίηση της κτηνοτροφίας. Η τουριστική ανάπτυξη εκδηλώνεται με την δραματική αύξηση της δόμησης παραθεριστικών κατοικιών, ξενοδοχείων, οδικού δικτύου περιήγησης κ.ά. υποδομών. Σχέδια για δημιουργία υδροηλεκτρικών εργοστασίων συμπληρώνουν το σκηνικό των πιέσεων που ασκούνται. Οι κυριότερες συνέπειες των πιέσεων αυτών είναι ο κατακερματισμός του τοπίου και

Χάρτης 2. Ο οικολογικός διάδρομος GreenBelt στα Βαλκάνια των ενδιαιτημάτων των ειδών καθιστώντας αναγκαίο τον χωροταξικό σχεδιασμό που θα βασίζεται στις αρχές της αιεφόρου ανάπτυξης και θα εναρμονίζεται με τις ανάγκες προστασίας της φύσης.

Βαλκάνια

Ο οικολογικός διάδρομος GreenBelt στα Βαλκάνια παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια και φυσικότητα. Διακρίνεται επίσης για την πολυσχιδή του δομή (Χάρτης 2) λόγω της πολιτικής ιστορίας της περιοχής. Τα χαμηλότερα υψόμετρα απαντούν στην κοιλάδα του Δούναβη (68), ενώ τα υψηλότερα βρίσκονται στο όρος Korab μεταξύ Αλβανίας και ΠΓΔΜ (2.753). Από την πλευρά της Αδριατικής μέσα σε μόλις 80 km το υψόμετρο ανέρχεται στα 2.693 στο ορεινό όγκο Prokletije μεταξύ Αλβανίας, Μαυροβουνίου και Σερβίας (Κόσσοβο). Ο διάδρομος συνδέει σημαντικούς παράκτιους και εσωτερικούς υγροτόπους και ποταμούς με την ορεινή ενδοχώρα.

Ιδιαίτερη σημασίας στο Βαλκανικό τμήμα έχουν οι ποταμοί, οι οποίοι αποτελούν μεγάλο τμήμα του διαδρόμου, με τον Δούναβη να κατέχει την κυρίαρχη θέση αφού διατρέχει πολλές συνοριακές γραμμές και χώρες. Σημαντικοί ποταμοί είναι επίσης ο Bojana μεταξύ Αλβανίας και Μαυροβουνίου και ο Αώος μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας καθώς διατρέχουν εκτεταμένα φυσικά οικοσυστήματα και έχουν υποστεί περιορισμένες αλλοιώσεις. Μια περιοχή που περιλαμβάνεται στον

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Μαρία Κατσικιώρη

διάδρομο, με ιδιαίτερη αξία, είναι η Πρέσπα λόγω της σημασίας της για την ορνιθοπανίδα και του ότι είναι η μοναδική προς το παρόν διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή στα Βαλκάνια. Η λίμνη Skutari μεταξύ Αλβανίας και Μαυροβουνίου, ένα ιδιαίτερα εντυπωσιακό τοπίο, είναι επίσης σημαντική για τον αργυροπελεκάνο (*Pelecanus crispus*).

Η μη αιεφορική διαχείριση των φυσικών πόρων, οι καθυστερήσεις στον χαρακτηρισμό προστατευόμενων περιοχών, το αναποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης τους, η ελλιπής χρηματοδότηση των πολιτικών διατήρησης της φύσης, η απουσία συμμετοχής και ενημέρωσης των τοπικών πληθυσμών στη διαχείριση της φύσης καταγράφονται ως τα κυριότερα προβλήματα στα Βαλκάνια. Ως σοβαρό πρόβλημα αναγνωρίζεται και η σχεδόν πλήρης έλλειψη θεσπισμένων οικολογικών διαδρόμων. Τα τελευταία έτη η τουριστική ανάπτυξη εντείνεται, συχνά με επιπτώσεις στη φύση και τα

τοπία που όμως αποτελούν έναν από τους πυλώνες για τη βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Η ανάπτυξη διασυνοριακών προσεγγίσεων στην προώθηση αειφορικών μορφών τουρισμού θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών.

Η συνάντηση του βαλκανικού τμήματος της πρωτοβουλίας GreenBelt

Πέντε χρόνια μετά την ίδρυση της πρωτοβουλίας GreenBelt και τρία χρόνια από την πρώτη συνάντηση του βαλκανικού τμήματος στο Novi Sad της Σερβίας το 2005, έγινε με μεγάλη επιτυχία, στο Blagoevgrad της Βουλγαρίας η δεύτερη συνάντηση του βαλκανικού τμήματος από 19 έως 22 Οκτωβρίου 2008. Σκοπός της συνάντησης που είχε τον τίτλο «Χαρτογραφώντας συνέργειες-αναπτύσσοντας ιδέες» ήταν η αποτίμηση των δράσεων της περιόδου 2005 - 2008 και η διερεύνηση των μελλοντικών δράσεων της πρωτοβουλίας στα Βαλκάνια.

Η συνάντηση οργανώθηκε από την IUCN, το Βουλγάρικο Ίδρυμα για τη Βιοποικιλότητα (BBF) και το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Υδάτων της Βουλγαρίας με την οικονομική στήριξη της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας για τη Διατήρηση της Φύσης (BfN). Συμμετείχαν 50 εκπρόσωποι δημοσίων υπηρεσιών, ιδρυμάτων και οργανισμών που ασχολούνται με τη διατήρηση της φύσης στα Βαλκάνια. Το πρόγραμμα περιελάμβανε παρουσιάσεις και συζήτηση για τις δυνατότητες που προσφέρει για τα Βαλκάνια η πρωτοβουλία καθώς και για τις σχετικές δράσεις που υλοποιήθηκαν σε επίπεδο χώρας. Τέλος, οι συμμετέχοντες ξεναγήθηκαν στο Φυσικό Πάρκο Belasitsa.

Στη συνάντηση διαπιστώθηκε ότι η πρωτοβουλία GreenBelt μπορεί να διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στη διασυνοριακή συνεργασία για τη διατήρηση της φύσης και την αειφόρο περιφερειακή ανάπτυξη, όχι μόνο στον χώρο της αλλά και ευρύτερα λειτουργώντας ως παράδειγμα μετατροπής μιας ζώνης συγκρούσεων σε ζώνη δημιουργίας.

Πέτρος Κακούρος

Πράσινο-Δράση 08

Στις 8 Δεκεμβρίου, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Κλιματικής Αλλαγής, ανοίγει για πρώτη φορά στο κοινό το διατηρητέο κτήριο της Βίλα Καζούλη στην Κηφισιά, και καλεί όλους τους πολίτες να δουν το περιβάλλον με άλλα ...μάτια.

Περισσότεροι από 80 σύγχρονοι Έλληνες εικαστικοί συμμετέχουν (για πρώτη φορά με τέτοια μαζικότητα) στην ομαδική έκθεση που αποτελεί τον κεντρικό κορμό των εκδηλώσεων «Περιβάλλον-Δράση 08», που διοργανώνει το ΥΠΕΧΩΔΕ, στη Βίλα Καζούλη. Με τη δύναμη της εικαστικής τέχνης (ζωγραφική, γλυπτική, βίντεο, εγκαταστάσεις και νέα μέσα) τα έργα απεικονίζουν το οικείο περιβάλλον του παρελθόντος, την κατεστραμμένη φύση του παρόντος αλλά και το αβέβαιο μέλλον, μετατρέποντας την έκθεση σε μια κατάθεση αγώνιας για τον Πλανήτη και τον Άνθρωπο. Η ανάγκη, άλλωστε, για μια εκ νέου προσέγγιση και επαναπροσδιορισμό της σχέσης και της θέσης του ανθρώπου με τη (και στη) φύση, ενέπνευσε τη διοργάνωση της δράσης.

Το «Περιβάλλον-Δράση 08» τοποθετεί τον άνθρωπο στο κέντρο του προβληματισμού, προσπαθώντας μέσα από τον διάλογο που θα προκληθεί, να τον συμφιλιώσει με την έννοια της ατομικής του ευθύνης και να τον παρακινήσει ώστε να αναλάβει και ο ίδιος δράση.

Σκοπός της διοργάνωσης είναι να προσεγγίσει όλους τους πολίτες χωρίς αποκλεισμούς. Γι' αυτό και πλαισιώνεται από συζήτηση στρογγυλής τράπεζας με τη συμμετοχή επιστημόνων και καλλιτεχνών (όπως οι Χρήστος Ζερεφός, Ιωάννα Καρυστιάνη, Γιάννης Ζιώμας, Γιώργος Κρεμλής, Ασπασία Λούβη και Δημήτρης Αληθινός), ξεναγήσεις από δημοφιλείς προσωπικότητες των τεχνών και του αθλητισμού (όπως οι: Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Σταμάτης Κραουνάκης, Στέλιος Μάινας, Ιεροκλής Μιχαϊλίδης, Θοδωρής Παπαλουκάς) και εκπαιδευτικά προγράμματα, για τους μικρούς και μεγάλους επισκέπτες, ειδικά σχεδιασμένα από το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας - EKBY.

Με όχημα μια έκθεση σύγχρονης τέχνης επιχειρείται μια συγκροτημένη προσπάθεια εξοικείωσης των παιδιών αλλά και της εκπαιδευτικής κοινότητας με το περιβάλλον, τη φύση και το πράσινο. Σκοπός των προγραμμάτων είναι να καλλιεργήσουν θετικές συμπεριφορές για τη διαφύλαξη του φυσικού πλούτου, όχι μόνο μέσα από τη γνώση, αλλά και μέσα από τη

χαρά της παρατήρησης και της έρευνας, της συνεργασίας και της δημιουργίας.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τα παιδιά, είτε επισκέπτονται την έκθεση με το σχολείο τους ή μεμονωμένα, περιλαμβάνουν:

- **Εκπαιδευτικές Ξεναγήσεις:** Καθόλη τη διάρκεια της έκθεσης, πρωινές και απογευματινές ώρες, τα παιδιά με τη βοήθεια εμψυχωτών, θα ανακαλύψουν και θα κατανοήσουν σύγχρονες εκφάνσεις της τέχνης, θα εξοικειωθούν με έννοιες όπως το περιβάλλον και η αειφορία, θα κατανοήσουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης του ανθρώπου με τη φύση και τα περιβαλλοντικά ζητήματα, θα ευαισθητοποιηθούν για τους κινδύνους και την ανάγκη διαφύλαξης των φυσικών πόρων.
- **Εικαστικά εργαστήρια:** Σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στη Βίλα Καζούλη οι μικροί επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να παίξουν με τους φίλους τους περιβαλλοντικά παιχνίδια, να συμμετάσχουν σε παιχνίδια ρόλων, να δημιουργήσουν και να εκθέσουν τα δικά τους έργα τέχνης με υλικά της φύσης, να καταθέσουν το δικό τους μήνυμα, να περιγράψουν, να ζωγραφίσουν, να εκφράσουν με το δικό τους τρόπο τον κόσμο, αλλά και να κατανοήσουν την ατομική και συλλογική ευθύνη μας για την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους ενήλικες περιλαμβάνουν εικαστικά εργαστήρια, τα οποία θα πραγματοποιηθούν στη Βίλα Καζούλη και στο Κέντρο ΓΑΙΑ, δίνοντας στους εκπαιδευτικούς την ευκαιρία να συνδιαλλαγούν με επιλεγμένους εικαστικούς (όπως οι Γιώργος Γυπαράκης, Γιώργος Τσεριώνης, Μαργαρίτα Πέτροβα, Βάλια Συριοπούλου) για τον ρόλο και τη χρήση ποικίλων μορφών της καλλιτεχνικής έκφρασης στην εκπαίδευση.

Το πλήρες πρόγραμμα των ημερομηνιών και ωρών διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων δίνεται στις ιστοσελίδες www.gnhm.gr και www.ekby.gr. Η έκθεση (Βίλα Καζούλη, Λεωφόρος Κηφισίας, 241 & Γρηγορίου Λαμπράκη 1, Κηφισιά) λειτουργεί καθημερινά από τις 10:00 έως τις 20:00. Για περισσότερες πληροφορίες, τηλ. 210 80 89271-2

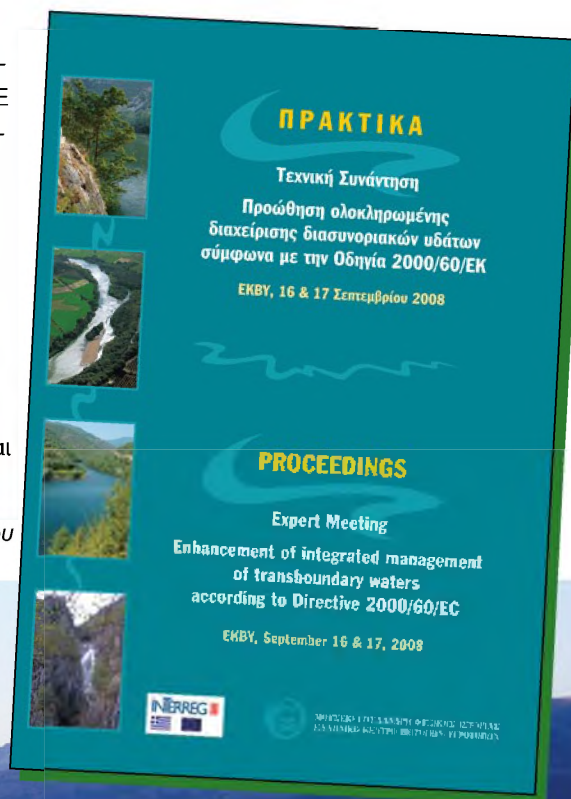
Μαρία Κατσακιώρη

Πρακτικά Τεχνικής Συνάντησης για την ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτων

Στο πλαίσιο του έργου «Πρωτόσημη ολοκληρωμένη διαχείρισης διασυνοριακών υδάτων σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ», που είναι ενταγμένο στο Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III/A PHARE CBC Ελλάδα - Βουλγαρία (Μέτρο 3.2) και ολοκληρώθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2008 (βλ. σχετικό άρθρο στο τεύχος 77), το ΕΚΒΥ προχώρησε στην έκδοση των πρακτικών της διήμερης τεχνικής συνάντησης που έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις του, στις 16 και 17 Σεπτεμβρίου 2008. Τα πρακτικά, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, περιλαμβάνουν πρόσφατα δεδομένα σχετικά με τις δράσεις εφαρμογής της Οδηγίας στις δύο χώρες, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο και συνοψίζουν την τρέχουσα ερευνητική δραστηριότητα η οποία τροφοδοτεί τις συγκεκριμένες δράσεις. Διανεμήθηκαν στους συμμετέχοντες της συνάντησης, καθώς και σε σχετικές με το αντικείμενο υπηρεσίες και φορείς. Περιορισμένος αριθμός αντιτύπων διατίθεται από το ΕΚΒΥ.

Δήμητρα Κεμιτζόγλου

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 78

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Κωδικός εντύπου: 2661

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,

Τ.Θ. 60394 - Τηλ. 2310 473320 - Φαξ: 2310 471795

E-mail: mariak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακώρη

Συντακτική Επιτροπή: Ευτυχία Αλεξανδρίδου, Αντώνης Αποστολάκης,

Π. Α. Γεράκης, Μαρία Κατσακώρη, Κατερίνα Μπόλη, Σπύρος Ντάφης,

Δημήτρης Παπαδήμος, Βασιλική Τσιαούση

Φωτογραφία εξωφύλλου: Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS
Ανατολή Καλεντζίδου, Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο Θέρμης
Αριθμός Άδειας

Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.

